

2009 Jaar van de Visdief: veel gegevens maar kleine aantallen

Hoewel we nu midden in het 'Jaar van de Bruine Kiekendief' zitten, is de afgelopen maanden hard gewerkt om de balans voor het 'Jaar van de Visdief' 2009 op te maken. In deze bijdrage worden de belangrijkste resultaten van de broedvogeltellingen weergegeven.

Bezette kolonies

In 2009 werden vogelaars opgeroepen om alle visdiefkolonies te zoeken en te tellen. Dit leverde 233 bezette kolonies op, waarvan er 44 nieuw waren. Deels ging het om de aanvullingen op gegevens die jaarlijks via het broedvogelmeetnet van SOVON worden ingestuurd. De nadruk in de verspreiding lag op de kustprovincies, met name Wadden-, Delta-, IJsselmeer- en Rivierengebied. De meeste kolonies (210) telden minder dan 100 broedparen. De met afstand grootste kolonie was die op De Kreupel in het IJsselmeer (3588 paren), gevolgd door Griend (947), de Hooge Platen in de Westerschelde (722) en de Maasvlakte (670).

Kustgebied favoriet

De meest populaire broedhabitats langs de kust zijn kwelders, strandvlaktes, lage duintjes en inlagen met eilandjes. Onbewoonde zandplaten (Griend, Rottumeroog en -plaat) zijn eveneens in trek. In gebieden waar de natuurlijke dynamiek is ingedamd, is natuurontwikkeling belangrijk voor Visdieven. Tegenwoordig broedt ruim de helft van de Delta-populatie in natuurontwikkelingsgebieden en in het IJsselmeergebied zelfs 80%. De Kreupel verschaftte in 2009 bijna een kwart van de Nederlandse populatie broedgelegenheden.

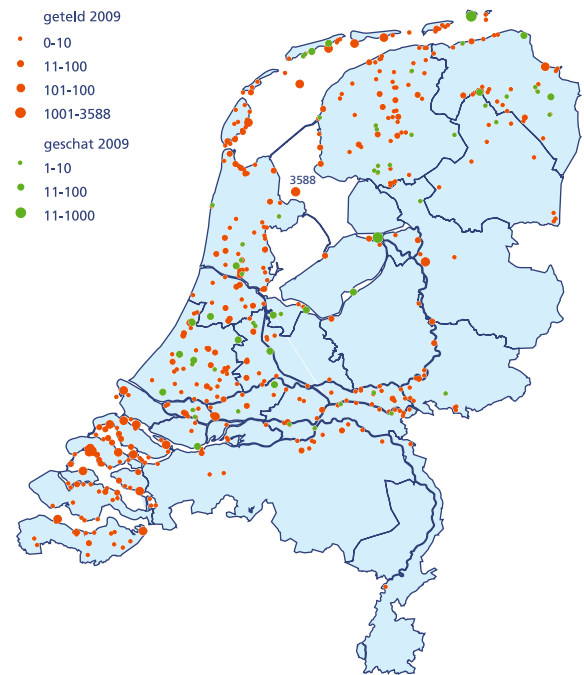
In het binnenland zijn de aantallen per kolonie beduidend kleiner dan in de kustgebieden. Gebroed wordt er op kale of schaars begroeide terreinen in moerassige of agrarisch gebieden, maar vooral ook in stedelijke omgeving. Bijna 2600 paren nestelden in stedelijk gebied of bouwterrein. De extra aandacht voor dakbroedende Visdieven wierp in 2009 zijn vruchten af. Er werden 46 kolonies op daken vastgesteld, met in totaal 1189 nesten. Veelal ging het om platte grinddaken van grote bedrijfsgebouwen, soms ook om 'groene daken'. De grootste kolonie, in Zwolle, telde in 2009 liefst 188 nesten. Dakkolonies komen relatief vaak voor langs de rivieren en in het binnenland van Zuid- en Noord-Holland, Groningen en Friesland (figuur 2). Hoewel dakbroedende Visdieven sinds eind jaren zeventig bekend zijn, is het aantal meldingen het laatste decennium toegenomen. Naast toegenomen aandacht voor dit fenomeen kan er sprake zijn van aanpassing aan een veranderende omgeving. Een dak

heeft als voordeel dat het (meestal) vrij is van grondpredatoren, verstoring, vegetatiesuccessie en overstromingen. Een mogelijk nadeel wordt gevormd door hittestress ten gevolge van hoge temperaturen en het ontbreken van schuilmogelijkheden.

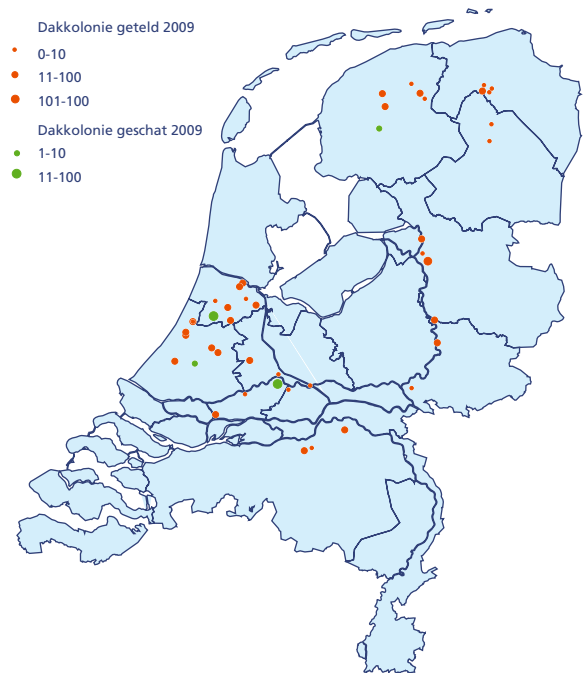
Broedpopulatie en trend

De broedpopulatie wordt in 2009 op 14.800 paren geschat. Dit is het laagste niveau van het afgelopen decennium (figuur 3). De tot dusverre als 'stabiel' beoordeelde landelijke trend zal met toevoeging van recente jaren waarschijnlijk ombuigen in een afname. Een vergelijking op basis van kolonies die zowel in 2008 als 2009 zijn onderzocht, laat een afname zien van 21% in de Delta, 30% in het IJsselmeergebied en 14% in het Waddengebied. De meer in het binnenland gelegen kolonies ontwikkelden zich positiever, met een gemiddelde toename van 12%. Vergeet echter niet dat het hier gaat om een relatief klein deel van de landelijke populatie. De recente achteruitgang is zorgwekkend voor deze Rode Lijst-soort en ook voor het halen van de Natura 2000-doelen die voor verschillende gebieden zijn opgesteld. De oorzaken zijn nog niet ontrafeld. Afgenomen broedhabitat (door verruiging, verstoring en uitbannen van dynamiek) en toegenomen

Net uit het ei gekropen Visdief op vogeleiland de Kreupel. 9 juni 2008. Foto: Peter Eekelder

Figuur 1. Verspreiding van broedende Visdieven in 2009.

Figuur 2. Verspreiding van op daken broedende Visdieven in 2009.

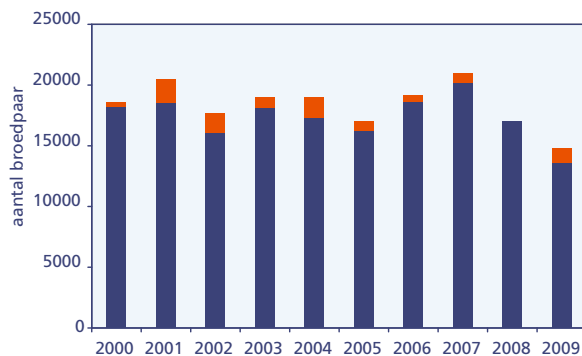
Visdief. Foto: Ran Schols

predatiedruk en overstromingen spelen mee. Ook zijn er de laatste jaren aanwijzingen voor een slecht broedsucces. De voor het Jaar van de Visdief verzamelde reproductiegegevens brachten voor de meeste van de negen onderzochte kolonies een broedsucces aan het licht dat te laag is om de populatie op peil te houden. Cijfers van het reproductie-meetnet Waddenzee laten zien dat dit geen incident is, maar onderdeel vormt van een trendmatige ontwikkeling. Onderzoek door Bureau Waardenburg op De Kreupel wijst erop dat het lage broedsucces daar (en elders in het IJsselmeergebied) gekoppeld lijkt te zijn aan commerciële spieringvisserij. Zowel in 2009 als 2006, twee seizoenen met slechte broedresultaten, werd een aanzienlijk deel van het voorjaarsbestand aan spieringen in het IJsselmeer weggevisst.

Tot slot

Wilt u meer lezen over de aantallen broedvogels, de reproductie en de eveneens onderzochte fenologie van Visdieven in 2009, dan kunt u naar verwachting in het najaar het rapport downloaden van de website (www.jaarvandevisdief.nl). Tot slot willen wij iedereen die aan het Jaar van de Visdief heeft bijgedragen welgemeend bedanken.

Joost van Bruggen, André van Kleunen & Kees Koffijberg

Figuur 3. Aantalschattingen voor de Nederlandse broedpopulatie van de Visdief in 2000-09. De schattingen van vóór 2009 zijn ontleend aan de jaarlijkse broedvogelrapporten van SOVON. Donker blauw zijn de getelde aantallen en rood de bijgeschatte (uit 2008 is geen schatting beschikbaar).

Nieuw per 1 oktober: SOVON-hulpdesk Vogels tellen

Regelmatig nemen waarnemers de moeite om per mail of telefoon contact op te nemen met SOVON, bijvoorbeeld omdat ze een vraag hebben over het invoeren van gegevens, het aanvragen van formulieren of anderszins.

Het wil dan wel 's gebeuren dat de SOVON-telefoniste een zoektocht moet beginnen langs medewerkers: de een zit in vergadering, de ander weet niets van het onderwerp, de volgende zit niet op z'n plek. Voor de SOVON-medewerkers is dat wat vervelend, maar vooral u, de beller, nog veel meer! Het is mede daarom dat we per 1 oktober starten met een speciale helpdesk voor de waarnemers. De helpdesk krijgt een eigen telefoonnummer en emailadres. Bovendien is de helpdesk ook te vinden op de SOVON-website in de vorm van een pagina met veel gestelde vragen.

Waarvoor kunt u terecht?

De helpdesk gaat allerlei standaardvragen over deelname aan de meetnetten beantwoorden. Denk bijvoorbeeld aan vragen over het inloggen op de SOVON-website en de digitale invoerroutines, maar ook het aanvragen van formulieren, handleidingen, nieuwe telroutes of waarnemerscursussen gaat voortaan via de helpdesk. De helpdesk is daarmee bedoeld voor zowel bestaande als nieuwe waarnemers.

De helpdeskmedewerkers staan u niet alleen te woord, maar houden zoals gezegd ook een webpagina bij met veelgestelde vragen (en antwoorden uiteraard). Door alle vragen van vrijwilligers via de helpdesk te laten lopen kunnen we zo'n webpagina ook veel beter inhoud geven en up-to-date houden.

Uiteraard zal de helpdesk u niet altijd meteen van een antwoord kunnen voorzien. Zij zal dan zorgen dat uw vraag alsnog bij de juiste persoon terechtkomt.

Wanneer kunt u terecht?

De helpdesk is iedere werkdag bereikbaar, voorlopig tussen 9 en 17 uur. De email-box wordt meerdere malen per dag geleegd, ook in het weekend! Peter Eekelder en Michel Klemann zullen de vaste bemensing vormen van de helpdesk.

Met de instelling van de SOVON-hulpdesk willen we u, de waarnemer, nog beter van dienst zijn.

Indien het u en ons goed bevalt, overwegen we de openingstijden van de helpdesk te gaan verruimen naar de avonden.

Carolyn Vermanen & Chris van Turnhout

SOVON-hulpdesk
Vogels tellen

Telefoon:
024 7410 444

helpdesk@sovon.nl

